

В'ЯЧЕСЛАВ ГАВРИЛОВИЧ ВИРОВЕЦЬ**(до 80-річчя від дня народження)**

Доктору сільськогосподарських наук, професору, головному науковому співробітнику Інституту луб'яних культур НААН, видатному вченому світового рівня в галузі селекції і насінництва конопель без психотропних властивостей Вировцю В'ячеславу Гавриловичу 5 березня 2017 року виповнилося 80 років від дня народження.

Народився майбутній науковець 5 березня 1937 р. у селі Іскрисківщина Білопільського району Сумської області. У 1956 р. закінчив сільськогосподарський технікум, а після строкової служби в армії успішно пройшов вступні випробування до Харківського сільськогосподарського інституту ім. В. В. Докучаєва. З 1959 по 1964 р. В. Г. Вировець – студент агрономічного факультету, де талановиті викладачі й вчені остаточно спонукали молодого спеціаліста зайнятися творчою науковою діяльністю.

Уже більше півстоліття (з 1964 р.) В'ячеслав Гаврилович беззмінно працює в Інституті луб'яних культур НААН, де пройшов тернистий шлях від молодшого наукового співробітника, аспіранта до ученого вищої кваліфікації – завідувача та головного наукового співробітника відділу селекції і насінництва конопель. У 1981–1987 рр. обіймав посаду заступника директора з наукової роботи. Працюючи під керівництвом талановитого вченого, директора інституту, професора Г.І. Сенченка, займався створенням нових сортів дводомних, а згодом і одностомних, конопель з підвищеним вмістом волокна.

У 1971 р. В. Г. Вировець успішно захищає дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата сільськогосподарських наук «Изучение продуктивности различных репродукций семян конопли» у Всесоюзному інституті рослинництва ім. М. І. Вавилова, а вже з 1973 р. під його керівництвом і безпосередньою участю започатковано новий унікальний у світовій практиці напрям селекції – на зниження вмісту канабіноїдних сполук, що мають психотропні властивості. На кону стояло збереження галузі коноплярства як такої. З 1980 р. створено і районовано перші сорти одностомних конопель із зниженим вмістом тетрагідроканабінолу – ЮСО 14, ЮСО 16, Дніпровські одностомні 6, ЮСО 31. Наступним етапом науково-дослідних робіт стало створення нового покоління сортів з практично повною відсутністю канабіноїдних сполук, зокрема таких, як Глухівські 33, Глухівські 46, Глера, Гляна, Вікторія, Глесія.

Розробка і впровадження у співавторстві експрес-методу якісної оцінки рослин на канабіноїдні сполуки в польових умовах до цвітіння дозволила значно прискорити гомозиготацію вихідного матеріалу. При цьому особисто В. Г. Вировець і його колеги з виконання цієї тематики чітко усвідомлювали, що у виробництві може знайти місце сорт не лише з низьким вмістом тетрагідроканабінолу, але й з високою продуктивністю, чому також надавали велике значення. Канабіноїди – специфічні фенольні сполуки, які відіграють певну захисну функцію в конопель, і небезпека втрати імунітету рослинами завжди була на контролі науковця. У процесі багаторічної селекції вдалося не тільки знизити вміст канабіноїдів, підвищити продуктивність конопель, але й зберегти стійкість до пошкодження шкідниками і хворобами.

Таким чином, було вирішено важливу науково-технічну і соціальну проблему ліквідації психотропності конопель посівних. Розроблено наукові засади і методологію створення таких сортів на основі проведених вперше в світовій практиці фундаментальних і прикладних досліджень, спрямованих на встановлення генетичних, фізіологічних, біохімічних закономірностей накопичення і перетворення канабіноїдних сполук; розробки методів якісної і кількісної їх діагностики; обґрунтування методів селекції і збереження даної властивості в процесі

виращування. Створено і впроваджено у виробництво низку сортів безканабіноїдних високопродуктивних конопель. Вміст основної психотропної сполуки тетрагідроканабінолу вдалося зменшити з 0,8–2,0% до 0,000% (повної відсутності), тобто більше, ніж у 1000 разів, що підтверджено Державним науково-дослідним експертно-криміналістичним центром Міністерства внутрішніх справ України та кількома закордонними лабораторіями.

Зазначені дослідження лягли в основу дисертації на здобуття наукового ступеня доктора сільськогосподарських наук «Создание высокопродуктивных сортов конопли, не обладающих наркотической активностью», яку ювіляр блискуче захистив в Інституті цукрових буряків УААН у 1992 р.

Про світовий рівень роботи В.Г. Вировця та його колег-науковців свідчить включення сортів ЮСО 31, ЮСО 14, Гляна, Золотоніські ЮСО 11, Золотоніські 15 та ін. до реєстрів країн Європейського Союзу (займають більше 30% посівних площ, залежно від країни), Російської Федерації (займають близько 50% площ), США, Канади, Китайської Народної Республіки, Уругваю. Коноплі посівні практично виведені із переліку психотропних (нарковмісних) рослин і розглядаються як звичайна польова культура.

Подальша селекційна робота В'ячеслава Гавриловича, перш за все, як селекціонера-практика була пов'язана з наданням новим сортам стабільності за ознакою однодомності згідно міжнародних вимог. Створені у співавторстві сучасні сорти – неперевершені за стійкістю до вищеплення чоловічих особин, що можуть привести до дводомності. Також професор В. Г. Вировець був одним із фундаторів національної колекції конопель, що є найбільшою в світі. Нині керує дослідженнями з генетичних ресурсів луб'яних культур.

У 2000 р. йому присвоєно вчене звання професора за спеціальністю «селекція і насінництво». У 2006 р. В. Г. Вировець став лауреатом премії Української академії аграрних наук «За видатні досягнення в аграрній науці». Нагороджений численними медалями, відзнаками та почесними грамотами.

В Г. Вировець створив наукову школу: під його керівництвом захищено 8 кандидатських і 2 докторські дисертації. За період наукової діяльності професором опубліковано більше 230 наукових праць, у т.ч. у співавторстві монографію «Коноплі» (2011), одноосібно монографію «Селекция ненаркотической посевной конопли» (2015), отримано 16 авторських свідоцтв на сорти та 11 патентів на винаходи і корисні моделі. Тривалий час був членом редколегії закордонного періодичного журналу «Industrial Hemp», «Вісника Сумського національного аграрного університету. Серія «Агрономія і біологія», зараз редагує фаховий збірник наукових праць «Луб'яні та технічні культури». Є членом двох спеціалізованих вчених рад із захисту дисертацій в Інституті рослинництва ім. В. Я. Юр'єва НААН і Сумському національному аграрному університеті, періодично головою державної екзаменаційної комісії у провідних вишах України, протягом багатьох років читав лекції у Глухівському національному педагогічному університеті ім. О. Довженка, активно виконує обов'язки голови Сумського відділення Українського товариства генетиків і селекціонерів ім. М. І. Вавилова, його знають також і як талановитого освітянина та громадського діяча.

Щиро вітаємо високошанованого В'ячеслава Гавриловича зі славним ювілеєм, зичимо довголіття, міцного здоров'я, сімейного затишку, оптимізму, завжди залишатися мудрим наставником для своїх учнів і послідовників. Нехай кожен день плавання у безкрайньому науковому і життєвому морі відкриває для Вас нові острови досягнень, звершень і здобутків, а Ваша душа не втомлюється дарувати світло, робити цей світ кращим, а звичайні будні – цікавішими. Любові Вам до життєвих миттєвостей, натхненних творчих злетів думок, молодецького запалу, різнобарвного літа в душі, квітучо-запашних серпанків, дороговказних зірок на небосхилі долі, безмежної любові й поваги від рідних, друзів, колег... Бажаємо, щоб крилата фраза «На роботу йти з радістю, а повертатися з гордістю» неписаною істиною супроводжувала Вас!

Колектив

Інституту луб'яних культур НААН